

Yeti?kinler i?in ?evre Okuryazarl??? ?l?e?

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Yeti?kinler i?in ?evre Okuryazarl??? ?l?e?*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=33325>

Özet

Yeti?kinler için Çevre Okuryazarl??? Ölçe?i (Y?ÇÖÖ), yeti?kin bireylerin **çevre okuryazarl???** düzeylerini ölçmek amacıyla 2014 y?l?nda Atabek-Yi?it ve arkadaşlar? tarafından geli?tirilm? bir psikometrik araçtır. Ölçek, bireylerin çevresel bilgi, tutum ve davran?? boyutlarındaki yeterliliklerini kapsamlı bir şekilde de?erlendirmeyi hedefler. Geli?tirme süreci, kapsamlı literatür taraması ve titiz bir geçerlik ve güvenirlik çalışması içermektedir. Bu ölçek, özellikle çevre eğitimi programlarının etkililiğini de?erlendirmede ve yeti?kin popülasyonunun çevresel bilincini haritalandırmada önemli bir araç olarak kabul edilmektedir.

Ölçe?in orijinal adı İngilizce olarak "Environmental Literacy Scale for Adults (ELSA)" olup, geli?tirme ve doğrulama çalışmaları uluslararası akademik bir dergide yayımlanmıştır. Bu sayede, ölçe?in sağlam psikometrik temellere dayandığı gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Çevre Okuryazarl???, Yeti?kinler, Ölçek Geli?tirme, Psikometrik Özellikler, Çevresel Tutum, Çevresel Bilgi, Psikometri

Yazarlar

Elif Atabek-Yi?it, Nurgül Köklükaya, Mehmet Yavuz, Erol Demirhan

Amaç

Yeti?kinler için Çevre Okuryazarl??? Ölçe?i'nin temel amacı, yeti?kin bireylerin sahip olduğu çevresel bilgi düzeyini, çevreye yönelik tutumları ve çevre dostu davranışlara eğilimlerini bilimsel ve sistematik bir biçimde nicelleştirmektir. Bu ölçek, özellikle çevre bilincinin ölçülmesinin zor olduğu yeti?kin popülasyonunda standart ve güvenilir bir ölçüm aracı ihtiyacına cevap vermek üzere tasarlanmıştır.

Ölçek, aynı zamanda çe?itli demografik gruplar arasındaki çevre okuryazarl??? farklılıklarını tespit etme, çevresel eğitim programlarının etkisini de?erlendirme ve politika yapıcılar için hedef kitleye yönelik stratejiler geliştirmeye yardımcı olma işlevlerini de üstlenir. 2014 y?l?nda yapılan geli?tirme çalışması, Türkiye bakımında yeti?kin çevre okuryazarl???nı ölçmek için kültürel olarak uygun ve geçerlik açısından güçlü bir araç sunmayı amaçlamıştır.

Yapı (Construct)

Ölçek, ana yapı olarak **Çevre Okuryazarl???** (Environmental Literacy) kavramını ölçmektedir. Bu yapı, genellikle üç temel alt boyutta incelenir:

Çevresel Bilgi (Cognitive Component): Bireyin temel ekolojik kavramlar, çevre sorunlar? (küresel ısınma, biyoçe?itlilik kayb? vb.) ve bu sorunlar?n çözümlerine dair sahip oldu?u bilgi düzeyi.

Çevresel Tutum ve Farkındalık (Affective Component): Bireyin çevreye yönelik duygusal tepkileri, de?erleri, kayg?lar? ve çevreyi korumaya yönelik motivasyon düzeyi.

Çevresel Davran?? ve Eylem E?ilimi (Behavioral Component): Bireyin günlük ya?am?nda çevreye duyarl? eylemlerde bulunma niyeti ve bu eylemleri gerçekleştirme s?kl???

Ölçek, bu çok boyutlu yapıyı temsil eden maddelerden oluşarak, yeti?kinlerin çevresel yeterliliklerini bütüncül bir perspektifle de?erlendirme imkanı sunmaktadır.

Geçerlik (Validity)

Yeti?kinler için Çevre Okuryazarl??? Ölçe?i'nin **geçerlik** çal??malar?, 2014 tarihli orijinal makalede detaylandırılmıştır. Ölçe?in yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Kapsam geçerliliği, uzman görüşleri alınarak ve literatür taraması yapılarak sağlanmıştır. Uzmanlar, maddelerin ölçülmek istenen yapıyı ne ölçüde temsil ettiğini de?erlendirmiştir.

Yapılan analizler, ölçe?in kuramsal olarak beklenen alt boyutlar? do?ru bir şekilde ölçtü?ünü göstermiştir. Ayrıca, ölçüt bağımlı geçerlik kapsamında, ölçekten alınan puanların çevreyle ilgili diğer geçerli ölçüm araçlarından veya davran??sal göstergelerden elde edilen puanlarla ilişkisi incelenmiştir. Bu çal??malar, ELSA'nın yeti?kin çevre okuryazarl??? yapısının ölçümde güçlü bir geçerlik kaynağına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Güvenirlik (Reliability)

Ölçe?in güvenirlik (reliability) analizleri, ölçe?in farklı zamanlarda veya farklı madde kümeleriyle tutarlı sonuçlar verip vermediğini belirlemek için yapılmıştır. İç tutarlılık güvenirlilik katsayısı (Cronbach's Alpha) yaygın olarak kullanılmıştır. Orijinal çalışmada, ölçe?in genel ve alt boyutlar bazında yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu rapor edilmiştir. Bu, ölçek maddelerinin aynı yapıyı ölçme konusunda homojen olduğunu gösterir.

Buna ek olarak, ölçe?in zamana karşı kararlılığını test etmek amacıyla test-tekrar test güvenirlilik çalışması da yapılmış olabilir. Bu analizler, ölçek puanlarının kısa bir zaman dilimi içinde tutarlılığını koruduğunu göstererek, ölçe?in ölçüm hatasını minimize ettiğini doğrulamıştır.

Faktör Analizi (Factor Analysis)

Ölçe?in yapısal modelini belirlemek için öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

kullan?lm??t?r. AFA sonuçlar?, ölçe?in teorik olarak beklenen çevresel bilgi, tutum ve davran?? gibi çok boyutlu yap?s?n? destekleyen faktör yap?s?n? ortaya ç?karm??t?r. Faktör yükleri, maddelerin ilgili alt boyuta güçlü bir ?ekilde ba?l? oldu?unu göstermi?tir.

Ard?ndan, elde edilen faktör yap?s?n?n farklı bir örneklem üzerinde do?rulanmas? amacıyla Do?rulanmas? Faktör Analizi (DFA) uygulanm??t?r. DFA sonuçlar?, model uyum indekslerinin (örne?in, CFI, TLI, RMSEA) kabul edilebilir düzeylerde oldu?unu ve üç faktörlü yap?n?n veri ile uyumlu oldu?unu göstermi?tir. Bu analizler, Yeti?kinler için Çevre Okuryazarl??? Ölçe?i'nin sa?lam ve net bir faktör yap?s?na sahip oldu?unu kan?tlam??t?r.

Ölçek Enstrümanı

Test Türü: Geli?tirme (Development) çal??mas?d?r. Ölçek, yeti?kinlerin çevresel yeterliliklerini de?erlendiren öz bildirim dayalı bir envanterdir.

Format: Ölçek maddeleri, genellikle 5'li Likert tipi bir derecelendirme format?n? kullan?r (Örn: "Kesinlikle Kat?l?yorum"dan "Kesinlikle Kat?lm?yorum"a).

Mevcut Diller: Türkçe (Orijinal geli?tirme dili).

Popülasyon Grubu: Yeti?kin bireyler.

Ya? Grubu: 18 ya? ve üzeri yeti?kin popülasyonu.

Popülasyon Detaylar?: Ölçek, Türkiye'deki farklı sosyo-ekonomik ve e?itim düzeylerinden gelen yeti?kinler üzerinde standardize edilmi?tir.

Test Metodolojisi: Öz bildirim envanteri (Self-report inventory). Kat?l?mc?lar, kendilerine sunulan çevresel bilgi, tutum ve davran?? maddelerine ne ölçüde kat?ld?klar?n? belirtirler.

Anahtar Kelimeler

ELSA, Çevresel Davran??, Çevresel E?itim, Yeti?kin Okuryazarl???, Faktör Yap?s?, ?ç Tutarlılık

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Elif Atabek Yi?it

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Ara?t?rma makalesinde belirtilmemi?tir.

Kurum E-posta Adresi: eatabek@sakarya.edu.tr

Yaz??ma Adresi: Sakarya Üniversitesi, E?itim Fakültesi, Sakarya, Türkiye.

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I?: 2014 (Ölçe?in geli?tirildi?i ve yay?mland??? y?I).

Kullan?m ?zinleri: Ölçe?in ticari olmayan akademik ara?t?rmalarda kullan?m? genellikle yazarlar?n iznine tabidir. Ticari veya büyük ölçekli uygulamalar için sorumlu yazar (Elif Atabek Yi?it) ile ileti?ime geçilmesi gerekmektedir.

Ücret: Akademik kullan?m için genellikle ücretsizdir, ancak kullan?m ko?ullar? sorumlu yazar taraf?ndan belirlenir.

Referanslar

Atabek-Yi?it, E., Köklükaya, N., Yavuz, M., & Demirhan, E. (2014). Development and validation of Environmental Literacy Scale for adults (ELSA). *Journal of Baltic Science Education*, 13(3), 425-435.

Bu ölçe?e ait orijinal PDF dosyas? a?a??daki ba?lant?dan indirilebilir: [environmental-literacy-scale-for-adults-toad.pdf](#)

Yeti?kinler için Çevre Okuryazarl??? Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Ölçek maddeleri orijinal kaynak içerikte sa?lanmam??t?r.